

שבטה – עיר ביזאנטית בלב הנגב

עונה מומלצת: סתיו, חורף או אביב, כשהטמפרטורות נמוכות

התאמה: לכל המשפחה

קושי מסלול: קל מאוד

אורך מסלול: כשני קילומטרים

משך מסלול: כשעתיים

מפה: מפת סימון שבילים מס' 16 "חולות ורמת הנגב"

(מהדורה אחרונה ומעודכנת ביותר הודפסה בשנת 2007)

הגעה מהמרכז: מבאר שבע ממשיכים בנסיעה דרומה בכביש מספר 40 עד לצומת טללים. משם ממשיכים ישר בכביש 211 דרומה לעבר ניצנה (שילוט לניצנה, קציעות, מעבר גבול מצרים). כעבור כ- 20 ק"מ ישנה פנייה ברורה שמאלה, לעבר שבטה, נוסעים 8 ק"מ נוספים ומגיעים אל העיר העתיקה.

• שבטה היא פארק לאומי. הכניסה אליה אינה בתשלום, אך הביקור בה כפוף לכל נוהלי רשות שמורות הטבע והגנים הלאומיים, והעובר על החוק צפוי לעונש. הסיור בעיר לאחר חשיכה אסור על פי חוק.

הנבטים, נוודים בני חצי האי ערב, סחרו במור והלבונה, הבשמים היקרים שגודלו בחצרמוות שבדרום חצי האי ערב. הדרך בה נעו כונתה לימים "דרך הבשמים". הם היטיבו להכיר את רזי המדבר – מעברים נסתרים ולא מוכרים ומקורות מים חבויים שהם עצמם יצרו. הם הקפידו לאסוף מודיעין ודאגו לאבטחה לאורך הדרך. למעשה, הקטע המסוכן ביותר של הדרך נמצא בשולי המדבר ובסמיכות לארץ הנושבת. באזור זה היה קל יחסית לשודדים להגיע ולתקוף את השיירות, מה גם שבקטע זה הנוף הפתוח לא איפשר את העברת שיירות הסחר בתווי נסתר. שבטה נמצאת במוצא הדרך מהר הנגב אל עבר מישור החוף. הנבטים היו ככל הנראה הראשונים להקים כאן חאן ותחנת משמר.

בימיו של הקיסר טריאנוס, בראשית המאה השנייה לספירה, הופקע המונופול מידי הנבטים. הרומים מצאו דרכים שונות להעברת הסחורות היקרות עד רומא, ובעלויות נמוכות יותר. הנבטים, נוודים שכתוצאה מהסחר בבשמים הפכו לעם עשיר במיוחד, כבר לא יכלו לחזור אל חיק המדבר. רבים מהם נותרו לחיות בשוליו ולימים השתלבו באימפריה הביזנטית שקמה לאחר קריסתה של רומא.

בתקופת השיא של האימפריה הביזאנטית השפע היה כה גדול (וכנראה גם האקלים היה יותר נוח) שיושבו אזורים רבים שקודם לכן לא היו מיושבים. אחת הנקודות שיושבו הייתה שבטה, שהפכה עתה לעיר שחלק ניכר מתושביה היו נבטים.

חלקה התחתון של העיר פתוח לביקורים משך כל ימות השבוע. באקרופוליס, העיר העילית שנמצאת בראש גבעה כמה קילומטרים משם, שהיא ככל הנראה מקומו של החאן הנבטי הקדום, ניתן לבקר רק בסופי שבוע, כשאין אימונים צה"ליים. היא נמצאת בשטח אש.

במסלול מעגלי קצר וקל, החולף ברחובותיה המרכזיים של העיר, ניתן לבקר בכמה כנסיות גדולות, מהן שרדו בראש ובראשונה הכתלים המזרחיים, שבהם קבוע האפסיס – הוא גומחת התפילה. בעבר ניצב למרגלות הגומחה המזבחה. מחוץ לכנסייה הדרומית ניצב גם אגן הטבלה גדול, דמוי צלב, שנועד להטבלת מבוגרים בתקופה שבה

יותם יעקבסון

הרצאות, צילום וכתיבה, הדרכה בארץ
ולאורך נתיבי הסחר הקדומים באסיה

תושבי האימפריה התנצרו בהמוניהם. אפשר לבקר בבתי מגורים. חלקם השתמרו על תקרותיהם וקומתם השנייה. ניתן ללמוד כיצד יצרו המקומיים תקרות ישרות העשויות לוחות אבן הנתמכים על ידי קשתות בנויות וזאת ללא שימוש בקורות עץ, שלא היו בנמצא. ניתן להתרשם ממערכת הובלת המים ומכמה בריכות אגירה פתוחות, מגתות שמעידות על העיסוק החקלאי של תושבי המקום ועוד.

שבטה היא אחת מערי הנגב המרשימות ביותר. במהלך הסיור המעגלי בה ניתן ללמוד על המבנה האורבאני המרשים, על מראה הבתים וצורת הבנייה, מפעלי המים, הכנסיות ועוד.

בין השנים 1933-1935 חפרה במקום משלחת קולט (אנגלית אמריקאית). המשלחת הקימה מאבנים פזורות בשטח מבנה למגורים ולאחסון ממצאי החפירה, אלא שעם פרוץ המרד הערבי הגדול ב-1936 נשרף המבנה על כל ממצאיו ודו"חות החפירה.

לפני כ-16 שנה החליט בני זוג שוחרי מדבר, עמי ואיילה אוח לשקם את הבית מהריסותיו. הם עברו לכאן לאחר מאבק ממושך ברשויות וקבלת כל האישורים הנדרשים ולמעשה החיו את השממה ושמרו על המקום מפני כל התנקלות. במובנים רבים, חבה להם רשות שמורות הטבע חוב גדול. כיום הם מגדלים במקום את ילדיהם, מחזיקים במקום חדרי אירוח, מסעדה קטנה ומוזיאון קטן וישמחו לארח ולהדריך אתכם במבדך הרחובות של העיר הקדומה (www.nabato.co.il, טל': 050-7383802). בקשו מהם להראות לכם את הכתובת שחקק קולט ביוונית מכל הכניסה לבית, "במזל טוב!..."

עודכן בתאריך 30.5.2011

כל הזכויות שמורות © ליותם יעקבסון